

République du Sénégal

Ministère de l'Éducation nationale

A cang

Safe mbind

Seereer

Édition 2018
Réimpression 2021

Avis de droit d'auteur : ©2016-2021 projet Sénégal Lecture Pour Tous pour l'Agence des États-Unis pour le développement international (USAID), contrat USAID n° AID-OAA-I-14-00055/AID-685-TO-16-00003, géré par Chemonics International. Tous droits réservés. Cette aide provient du peuple américain et est financée conjointement par l'USAID et le gouvernement du Sénégal.

Ce travail est disponible sous la licence Creative Commons Attribution 4.0 IGO licence (CC BY 4.0 IGO) <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/igo>. Sous cette licence, il est accordé le droit de copier, de distribuer, de diffuser et d'adapter ce travail y compris à des fins commerciales selon les conditions énoncées de la licence CC BY.

Comment utiliser le livret de maison ?

1. Présentation du livret

Le livret de maison conçu dans le cadre du programme « Lecture Pour Tous » est destiné aux élèves du Cours préparatoire (CP) de l'école élémentaire. C'est un outil qui permet, après les apprentissages en classe, d'accompagner l'élève pour un travail de remédiation, de renforcement à domicile et d'augmentation des opportunités de lecture. Le livret est structuré selon le même modèle que le livret de classe.

2. Conseils aux parents

- Veiller à une bonne préservation du livret ;
- Mettre l'enfant dans un endroit calme avant de le faire lire ;
- Le faire lire à haute voix au moins pendant 15 minutes par jour toute la page de la leçon du jour ;
- Utiliser les symboles et pictogrammes pour l'orienter et lui permettre de se positionner sur les lignes de lecture ;
- L'écouter et lui apporter l'aide nécessaire en termes de remédiation, en revenant sur ses principales difficultés ;
- Veiller à ce que l'élève dispose d'un cahier d'exercices dans lequel, il exécute les tâches qui lui sont données ;
- Veiller à ce que l'élève ramène son livret et son cahier d'exercices en classe chaque vendredi matin ;
- Veiller à une application des suggestions de l'enseignant(e).

3. Les symboles et pictogrammes

Les symboles et pictogrammes utilisés permettent à l'élève d'avoir des repères pour se positionner au niveau des éléments à lire. Il s'agit d'éléments très familiers qu'il connaît déjà.

	Chanson de l'alphabet
	Apprentissage des lettres
	Lecture de syllabes

	Lecture de mots
	Lecture de phrases
	Lecture de paragraphes

Des symboles sont également utilisés pour permettre à l'apprenant(e) de se positionner d'abord en prelecture sous les 5 différentes rangées de la chanson de l'alphabet (★ , ▲ , ■ , ● et ♥).

Et dans les autres leçons à tous les niveaux, de la révision de lecture de lettres à la lecture de paragraphes (★ , ▲ , ■ , ● , ♥ , ☾ , ☀ , ...).

A pind seereer

a A

o a fnir

b B

o b al

6 B

o 6 ox

C C

a c ek

c c

c oox

d D

o d on

d D

d elem

e E

e kol

A pind seereer

f o faam F

g gitaar G

h helaar H

i Ibu I

j o jan J

k a kaal K

m mam M

l al L

A pind seereer

n

N

no**f**

ñ

Ñ

fa **ñ**iig

ŋ

Ŋ

sa**ŋ**ke

o

O

o m**o**l

p

P

pis

ɓ

ɓ

ɓaak

q

Q

a **q**ali

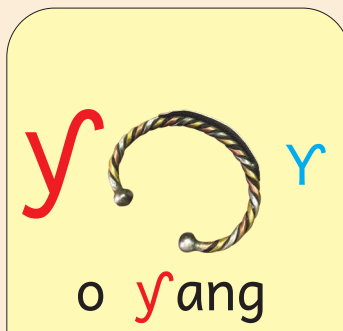
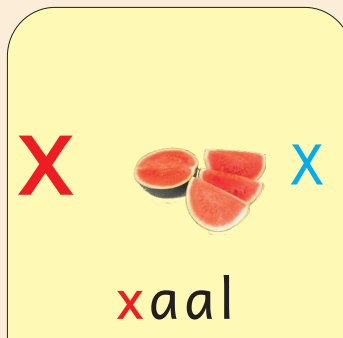
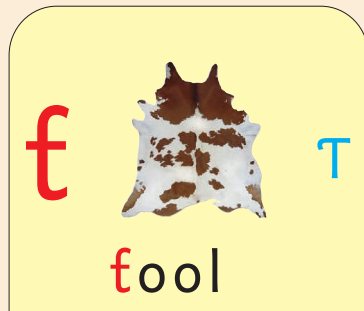
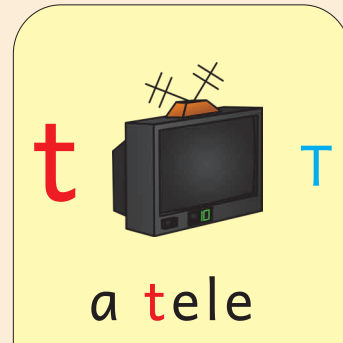
r

R

o **r**oon

A pind seereer

a b ɓ c ɕ d ɗ

e f g h i j

k l m n ñ ŋ

o p ɸ q r s

t ʈ u w x y ʏ ɨ

A B B̃ C Ć D Ḑ

E F G H I J

K L M N Ñ ŋ

O P P̃ Q R S

T Ṭ U W X Y Ý ı

a e i o u

m l k b

★	e	m	l	i	b	a
▲	l	E	B	k	o	M
■	m	U	L	a	b	O
●	b	A	K	m	U	l
♥	M	u	l	A	B	o

★	ma	am	mi	im	me
▲	mam	bal	bol	ol	lol
■	bol	bul	bab	lab	lam
●	kim	kil	bak	lak	lok
♥	mak	lum	lim	lek	kom

★	lal	loka	lemi	lime
▲	loki	moku	mati	moki
■	koli	lul	lak	loki
●	bali	maki	kilo	meka
♥	moli	mala	bule	kibe

- ★ Loki lak kam.
- ▲ Mami loka kol me male.
- Koli lamu lak le Umi.
- Lali Abi a lok ale.
- ♥ Ami a lima mol ke.
- ☾ Bala a loka lak le.
- ☀ Ibu lule a kim me Umu.

n t d f s

★	a	N	e	T	i	D
▲	S	u	n	a	t	O
■	F	t	a	N	d	f
●	A	n	E	t	i	d
♥	s	U	F	a	T	o

★	ad	saf	fof	sed	nut
▲	tis	fid	sod	duf	tan
■	tus	don	fus	fas	tan
●	sed	tas	duf	naf	ten
♥	ted	den	as	ut	fen

★	adna	sut	fadu	sufi
▲	tasi	fid	saf	tanu
■	suti	adni	fid	fud
●	fot	tasa	duf	sut
♥	tasa	tus	tasu	adu

- ★ Fata sufu o nan ole.
- ▲ Sanu sufu safe le.
- Fadi no duf le.
- Tus fadee no nof ne.
- ♥ Satu a suta a naf.
- ☾ Nafi a adna o fud.
- ☀ Suti o tan fa sanu.

aa ee ii oo uu r p y g

aa r ee p Ii y

uu g Aa y Ee r

R ii P f g ee

oo aa Y ee r Uu

g Oo aa r G p

rii gee goo aay aay

pee yaa yuu yoo oog

pii faa raa paa eep

roo ree yoo oon riid

ruu daa paa oof eef

riig geera gooya gaay

peey yaara yuure yooy

leep raafa raap paar

roogaa reer yoore roon

yaari yaree yooge feede

- ★ Yiif na yaraa o yaalum.
- ▲ Gaan a yooga pay ne yaaga.
- Yeree koy no koor ne.
- Reti Maali maaga saate feltu.
- ♥ Yaali a yaay den na loolaa.
- ☾ A puur ale no tiya ke atun.
- ☀ Bar a tiya ke a uteel.

j w q x

★	j	e	q	x	ee	W
▲	w	J	X	Q	w	aa
■	ii	Oo	a	w	i	j
●	U	x	r	uu	Y	N
♥	d	M	w	g	O	q

★	wuu	jaa	ja	laq	dox
▲	aal	waa	jii	qal	dax
■	al	luu	woo	quu	ax
●	law	jooj	lo	wee	qii
♥	aw	aaw	eel	le	aq

★	xaaja	jaw	waaj	juux
▲	xoox	saxu	weej	jug
■	xox	woq	xaaj	jag
●	xeq	waq	xij	jal
♥	wad	wadi	wadee	wadaa

- ★ O fud o xeexe nankee moos.
- ▲ Xa taxu o xaajaa o fog.
- Juuri Geej-o-paal a sinig.
- Yaa Juga retna Jiloor Jaga xurin.
- ♥ Fogee koy fo a qur alaa Jooral.
- ☾ No yeng ole Joom sequ o jam ole.
- ☀ Jili a Jaga Juuf fee na qul ale.

nd ng

nd i O W ng Aa

R p uu y Nd ng

Ng a E ee q oo

oo Nd j x nd Ee

i a Ii aa oo Ng

ndaa nda ndo ndu nduu

ngu nga nge ngo rend

ing ngoor ngeer ngen ngaan

ngam ngis ngas rung ngus

ngol ngand bind aang gund

roomong ngoda ngodee ngara

ndaar ndeeru ndond ndame

ndute jangaand ngiin ngum

ndutel ndutaa ngut ngud

ngata fuudang ngatu ngeera

- ★ Ndongo a ngadnu a ndeex ale.
- ▲ Ngol naa boo no saate fee matee.
- Gim a Roog a foga na adna.
- Ngaari fa Ndam ngenu o Ngambi.
- ♥ Ndut ne Ngaari a gime.
- ☾ Ngol ne Jiraam rokuuna o wundu.
- ☀ Adna refer o bool jaree ngindir.

- ★ Moodu Ndaw andu a Adel Nduur. Ba nu ndeefat we ndeerna moseer a refangee na mosand. Adna, ndetyo i ngaroo, keene taxu ta bug a mosand.
- ▲ Ngooriin a ndiida no ndiig ne foofi fo mayu. Ndaa koy ngentand den njegee tok paax. A yaandax ale no tok ke jaaxlandu den.

mb

mb nd A Mb ng n

M w Aa a r mb

aa U ng E Ng e

e s K F Mb ee

ee I mb S i g

mbaa amb eemb mbuur mbor

mbuu umb lumb rimb mbir

mboo imb famb ramb mbeer

mbii omb mbap tomb mbiir

mbi oomb mbat lamb mbos

xomb sombi mbade jimbél

ndomb sambir mbuud jambaa

gamb limb mbii jimbáa

ndiimba mbamb mbaaj mbanaa

bombi mbaar mbeej mbood

- ★ Mbir ne fool na pimb ale na ngas ale tigoo.
- ▲ No mbuud mbagu fop a mboolaa.
- O mbiiij malee mbir a bugangaa o xox.
- Mbind Mbaad mbegu mbuud ne Mbeela.
- ♥ O Mbode Jambe ke ta xoteerna yaam o wat o mbid.
- ☾ Mbaar Mbayiin a mbaaga mbuur a tiya.
- ☀ Mbaar o xaa retaa Tambaa.

- ★ Saax luu refna, mbugir kam saax malun.
Mbal foofi, mbog too mbugir felu. No fimb olaa
no ndaxar naa o mbood onqaa refu.
- ▲ A Mbulum fa Mbul Jame na Sookoon a mbogu.
A Mbul fa Mbeela a mbar na Mbaan. Ndaa yit
o Ndaagaan fo mbind Mbegaan na mbaan a
mbaru.

nj

★	A	nj	aa	E	mb	ee
▲	u	T	Nj	ii	k	Oo
■	nj	f	e	Mb	S	nj
●	Uu	r	i	O	y	Nj
♥	M	o	nd	ng	g	b

★	nja	nji	njo	nje	njaa
▲	njee	njeer	njoor	njoot	njom
■	njir	njar	njor	njimb	njeel
●	njag	njeg	njug	njiig	janj
♥	njes	njaf	njem	njeq	njaas

★	njimboo	njira	njile	njegar
▲	njeem	njoma	sonja	njogoy
■	njaree	njeeme	njula	njemaan
●	njara	saanji	njegee	njome
♥	njuuraa	saanj	njegax	njong

- ★ Ye njogoy ne jootaa a tunj ake yetaa.
- ▲ Ndiig njagu yaa ax a jegna, calel ke njagnu.
- Roog we njila no njooxe ne da ndetkaa.
- Njogolyo genar nuun boo ta njeeraa nuun.
- ♥ Mboxyo ban njal damaaam xoox njegel.
- ☾ Nu njala boo njeg njegel, njeemyo yafil koy.
- ☀ Laanjugaan o Njaanda genu boo ndiik.

- ★ Njuga njukalaxam faak. Faapi fa Nganj a njootna njabu. Njiin taxu Njuug a waas njolax o moon.
- ▲ Njabu muurwu njoor ndan ne. Njoomb, Njeeme fa Njare ndefu no mbind ne. Njofoor na ataa nanoor, i njimbik ndaxar o jof fo njofdand.

nq

★	a	nq	m	e	ng	L
▲	u	k	B	ii	N	Oo
■	Nq	t	D	ee	f	s
●	r	P	i	nq	y	g
♥	j	o	W	ng	q	X

★	danq	anq	onq	unq	nqa
▲	nqo	nqoo	nqu	nquu	aanq
■	nqar	nqor	nqer	nqur	nqut
●	fonq	fanq	nqat	nqit	nqef
♥	nqaaj	nqooj	janq	nqum	nqaq

★	nqel	nqaadir	nqotu	fenqa
▲	nqeloor	nqaad	nqota	nqur
■	nqelax	nqara	nqotee	nqool
●	nqetax	ranqa	nquum	nqol
♥	nqet	nquiree	nquur	nqalam

- ★ Xasru kaa nqafeel yaa i mbugna ndef na jam.
- ▲ Fanq nqool laa atu pangool.
- No miis ole Saajo Mbis o fonq ole fagkee.
- Faamti Waagaan mban a xeskaa no nqanq naa.
- ♥ Nqaanqir matir baa o daku no lunqof.
- ☾ Nduunq xa tanq yentu no ndanq ne da nqeloorna.
- ☀ Nqool refu symb mbeeru, maak waa sipoogu den anddiloor.

- ★ We nqeloorna ndanq markee xa tanq. Ndaa yoo ke faaxna no ndanq dayee no xa tanq. Xa pas ndanq iit maak we kaa nqoosan.
- ▲ Nqel naa Nqoye, ten naroo fo a narum. Kene laltu ee yiif refu nqel. Yaaga i adnaa a yiif 'in yaam nqaanqir matir.

ñ

★	ñ	nq	aa	E	nq	e
▲	n	Nq	Ñ	A	Q	M
■	nd	Ñ	i	o	Ñ	Nq
●	b	e	aa	Ñ	u	oo
♥	Ñ	MB	ñ	ñ	Nj	mb

★	ñaal	ño	pañ	miñ	ñiing
▲	ñol	ooñ	ñat	nand	lañe
■	lañ	uuñ	poñ	ñeek	ñof
●	luuñ	iiñ	toñ	koñ	ñeeb
♥	aañ	giñ	kañ	ñul	ñiig

★	ñaami	ñaasi	Ñoomre	ñaambo
▲	ñoomar	ñaamir	mooñe	woñi
■	ñusi	ñaasin	muñi	mbañik
●	ngariñ	ñootir	wañi	ñimi
♥	njiriiñ	ñakir	wañani	muuñ

- ★ Ñaami bom ñiitook na semb alaa.
- ▲ Fañit fañit ta xox waasi ta ñim.
- Njom ne Ñoomre, xuu maafna ñoomel.
- Yaande Seen o Njongoloor, jañ a raxa maar.
- ♥ O bugangaa tedaanga o Ñiitu foop no rakof.

- ★ Kañi mbir neene, ten maafu. A maafre maafraand mbir a refu, ñal le Ñoomi um kañaa. No maam kaa boo xaye, saax le Ñoomi pir maak rek a jegaa. Mbir koy, kaa ta war o ñaamaa, a gayaa o wodum.
- ▲ Den kaa nqooxaa kaaf boo da mboor da mbaaf a kaayiit njom. Ndaa koy njom ñaal a mbakaa too jegee pad. Kaaga taxu boo pir tukloor ke luuñaa maaga, yaam ñaam ñaal. Ñoom fo ñaam a mbaaxa ndaa sumnoox fo a aqatax mbalakee.

C

★	c	Ñ	aa	o	nq	m
▲	L	ee	C	nj	uu	c
■	k	aa	B	Mb	oo	u
●	N	i	ii	c	e	T
♥	C	a	w	G	y	x

★	cas	oc	cep	cis	cu
▲	ac	ooc	cee	cii	cuu
■	aac	coo	ec	iic	uc
●	caa	co	eec	ic	uuc
♥	coox	cuk	cer	muc	maac

★	cakar	cit	feci	cukatir
▲	ceen	laac	fecand	cil
■	caab	maac	fecani	cal
●	cek	kooc	koocin	calel
♥	cimb	calir	caabu	cun

- ★ O cuula nee bugaa cooxit wecet.
- ▲ Cal ke Ciloore dalee kames.
- Caaba fa Cerno cooxee calel den a Ceebo.
- Ngoox mbaac ne faap Cerno jegun.
- ♥ Muse Caam o caajangin oo na saate fee Ciise.

- ★ Masa Caam cooxu a Ceeri cal ne no mbir ne. Mbir ne fo xooxum oxe saacaa a soocwaa. Cobaan koy kaa fecaa a foolaa no lang ole. Neene pir ke ndoktiidaa nen cogal.
- ▲ Cupaand refu saate Caane fa Coro Mbay. Calel ke Caala sasiitna jeggee mbelaatoor. O maak a matangaa lay o ngoor a mat o and. Coono fee no saax le waasee oleng.

f

★	T	m	N	f	b	A
▲	a	M	aa	b	s	R
■	B	T	oo	m	f	L
●	f	f	h	q	T	f
♥	ii	C	uu	w	ee	f

★	fa	fap	yaf	faay	mef
▲	poƒ	aƒ	fuur	faar	goƒ
■	fap	faa	ƒon	ƒas	buƒ
●	ƒok	faap	ƒiif	ƒoy	yaf
♥	roƒ	feer	ƒool	yooƒ	faay

★	taap	feer	reefu	reefee
▲	faar	ƒiir	mafu	feƒar
■	ƒam	maƒ	maaƒoox	goƒa
●	fuuru	ƒin	reeƒaa	meefi
♥	tuuƒ	tuuƒiro	reeƒiim	ƒingel

- ★ Taap ne fexeyeena ndeeres fo ten a safkinaa.
- ▲ Semu, a fas xee meen, fat i fap simno mbind ne faap-maak.
- Tam nannooxu saa reefnoox fak o kucala, nee kaa took ndeer goor a siwandteel.
- Ndaxar a neewangaa xa Paal a njangit ma a pool.
- ♥ Tug ne cooxaxam a beñu foofi fo daag.

- ★ A foy, waadni, mbaa a miñangaa, damtaam um moof a maadin. A fing no kuu refna a faaxu, o kiin ne'aand. A fat xa tim taxar cung da mboor.
- ▲ Ngeñ ne o yeng ole a wondna taxar faaru ke fo mbafat naa saate in. Mefti tigof fop ta yoon, i nduufik aareer, roog a gama. O faan a faaxa ndaa a fodangeer a yaq.

★	mb	W	nj	aa	uu	O
▲	D	d	'	G	p	k
■	'	n	ee	d	Y	s
●	nd	'	R	ii	A	'
♥	j	w	Q	d	i	o

★	mo'	a'	onq	me'	nqa
▲	ñoo	mi'	ma'	oq	bo
■	i'	lo'	a'	wa'	ma'
●	g	o'	aƒ	ca'	fiic
♥	me'	uñ	ya'	aanj	le'

★	fi	lo	jaw'a	ya
▲	Jeg'aam	lim'ee	jaw'aa	muc'a
■	ga'aam	mol'ee	jimb'ee	sos'a
●	du'iim	sof'a	jimb'aa	soos'u
♥	mo'aam	lo'waa	fak'ee	paas'u

Yaa fadma na gaar faa ga'aam oxe jik'ina pis ne Samba.

Maalik ga'ee oxe ta waafoogna faak.

No ndiig ne fagun faak, Semu jimb'a taxar mangu.

Faak ye um retaa no mbind xaarites kaam mo'u na fat ale.

Njawof ne xanja, ndax ñim'aa ye jemafaa ?

Bug'iim o reef mene too gariim boo no mbind'in. Um fi'angiran, ga'koogiim a faapes Sangi. Faapes, o tew Nduku a maad'angaan, yong ne fel.

Suudu a mat'angaam um layanin o njiriiñ. A tuup ngam mberaand, we mbi'uuna fagun faak a ndicwaan. Ndigil maa ndigil, Suudu koy and'iim ke i mbog'ina.

d

★	d	o	K	Ñ	ii	a
▲	k	F	e	q	Ng	ee
■	d	D	S	aa	u	uu
●	d	d	oo	i	M	a
♥	D	nj	L	D	D	t

★	da	id	dii	doo	do
▲	duu	ood	du	pod	doy
■	di	daa	dit	ted	tuud
●	dat	oodo	dan	ñid	doy
♥	pod	ñif	din	paaf	doy

★	dad	dat	dapaa	dapiro
▲	daad	daap	dapoox	daapi
■	dam	dap	dapweer	daap'ee
●	damanel	dapir	dapwaa	daap'u
♥	daar	peed	bod	daan

- ★ Debole kaa fe' a wuudaa daanaa me ta wondooxna.
- ▲ Daar taxe yen, mbir ne kaa daapoor o rak o bonu.
- Dapi o bugangaa gofik na fat.
- O jegangaa genar daapi congof daap a kakandax.
- ♥ O sadangaa, daapi o dekir ndeerof fa Waadoog, mbir ne Daaraar.

- ★ O bugangaa dad jir ndiig, naa wondwaa duga sanke. Daadu a duuda xa pil baa son ndaa jir le waasiran. Daapi congof too lok sanke ke no cong ke fop. Jir ndiig a jara fegwel baa xenwel, no ke ta sonlaa fop.
- ▲ Dir oxe xooxeel na Senegaal na paan ake Tamba fa Seeju. Diisi ndeerof fo ngentandof took o deetaqin a keenof. Ba deg a ndeerof fo fap ne no gentand ne. Dap leene na cooxtaa ngiin no kiin.

c h

★	h	O	c	i	H	a
▲	Uu	c	oo	ñ	q	h
■	m	e	H	o	R	s
●	uu	c	ee	k	b	C
♥	h	nj	aa	Mb	J	P

★	ha	ham	c'oox	he	hee
▲	ah	c'aal	hii	ha	hi
■	c'aq	hud	hod	buc'	soč'
●	moč'	hul	soč'	hat	sič'
♥	had	saac'	dah	hoot	hut

★	kuč'i	haani	hup	c'aar
▲	rac'it	haanaa	hupee	sac'a
■	hul	huuc'	hom	huul
●	haal	haan'ee	hec'	hut
♥	c'uuga	hit	hitatir	c'utee

- ★ O qoye kaa hod yoonum, ndaa keene mosee.
- ▲ Pis ne Hamad holtooge no nqel naa xaye.
- Jaw saac' ke o geek a den, coox mbaat buc' baa rok teen.
- Xaye Wane a at o sis o mayu ga'i hand le ne fod-na.
- ♥ Njangyo a teex ake umbteena nu njaw caar ke a put.

- ★ A cogoñ a garangaa, kaam hulooxaa boo naang guc'. Huli ñaamel ke ndax o wootoox yeeyet ke. Hamad a gar'a meen a xediid yaam kaafum mbagu.
- ▲ Moçi a yuuga no cael ke boo yaa da cutkaa. Andiim ke taxna humee rend. Hoolwi xooxof, humatini cegel yaam soxla kaa bettaa.

6 y

★	b	p	y	ʔ	oo	i
▲	oo	ee	y	w	ʔ	Y
■	Y	f	t	N	6	y
●	y	ii	G	uu	Y	'
♥	Ć	Mb	ʔ	k	j	6

★	ba6	bi6	le6	yang	ban
▲	xaay	bob	gab	xuy	bed
■	ta6	pay	ley	bas	yut
●	yax	paab	gey	fa6	suuy
♥	yok	de6	saab	moy	dad

★	baak	baati	yaxaa	ruuyi	biri	xayi
▲	xayeen	bok	bis	bakal	banji	biici
■	yaseen	jaabi	basil	bak	bog	bun
●	yugaa	boor	yakand	bit	ceela	biri
♥	moyand	ber	mooel	bopin	boy	lic

- ★ O bugangaa fu deex, boori nebedaay, jik a tiya, ñaamir a geenooxa.
- ▲ Xay'i βuj ne ta moy' o giñ a jeganong o njiriiñ.
- O sis ole xaye koy yafaanum, xec'a kaa naak ke a numin.
- Yasi kaaf ke boo y'ut soo saxad a den.
- ♥ Ref o ndebandoong fañtee ref o kiin.

- ★ Ge'ci tuuc'ir ale o deetin o y'oox ole wo. Fo kuu jechoona doole, ba weec a cas ale da ndamit' oonga. Nani um lay boo Ngaska a gar a boona, a barnuwaa yiif.
- ▲ A pay' a xood-xood, a pay' a dukanin. Baati xoox apaax ndax o damit fogof. O baat calir ke refu ee o baat cangel ke. Cangel fo calirum, ndokoor den kaa war o baateel.

ḡ

★	aa	Ṗ	i	uu	nq	Mb
▲	oo	Q	y	ii	ḡ	O
■	Nj	f	ḡ	n	a	Ng
●	ee	x	'	g	Ḍ	Ṗ
♥	Ṗ	ḡ	C	e	j	u

★	ḡaḡ	ḡu	ḡad	raḡ	ḡit
▲	laḡ	toḡ	ḡan	ḡon	ḡaax
■	iiḡ	ooḡ	ḡood	liḡ	kaḡ
●	xuḡ	gaḡ	ḡon	ḡia	soḡ

★	ḡad	ḡaak	ḡandit	ḡonax
▲	ḡooda	ḡokee	ḡak	ḡakal
■	ḡis	ḡirid	ḡasil	ḡuuru
●	saḡḡi	ḡaroox	ḡardoox	ḡita
♥	raḡa	ḡer	ḡopir	liiḡi

- ★ A βoor nebedaay xewu, ndike jegee kaa moyʼuuna fel.
- Jawi βad nebedaay o xayʼ liβ quβu ke.
- ▲ Wo naa gayaa, jangi βir kirand, um jang βir nqes.
- Ndaa yiit koy woo a βonax a warkaa.
- ♥ O fog ndigil oo ndaa fat i yekoora, too βaatraa pexey.

- ★ Rew we o Nqaβ kaa βunaa foofi no kaskaa, ndax da njeg siifir saacʼ. Ye tige domna, goor waa nguutoox rew waa no kaskaa, a βunataa. Ndumbelaan a gar a waqatin a ngas alaa, saate faa fop a mbuudaa.
- ▲ Seereer a layee, jalaa na teβ, moyʼu a βarax na teβ. A βarax koy a maya xa peem, nena, layanaa o kiin kaa feluuna. A teβ koy refree foofi inoor took a gar a lanq soom.

ŋ

★	ŋ	O	'	ŋ	Ee	ñ
▲	a	aa	Q	T	i	ŋ
■	o	ŋ	e	Ñ	u	uu
●	B	ii	P	k	s	f
♥	ŋ	Nd	oo	ŋ	mb	c

★	aŋ	ŋa	aaŋ	ŋaa	eenŋ
▲	iŋ	ŋi	iiŋ	ŋii	oonŋ
■	oŋ	ŋo	uŋ	uunŋ	ŋu
●	ŋut	ŋaŋ	ŋajoor	ŋoor	ŋaanŋ
♥	ŋaax	ŋot	ŋooñ	ŋaar	goŋni

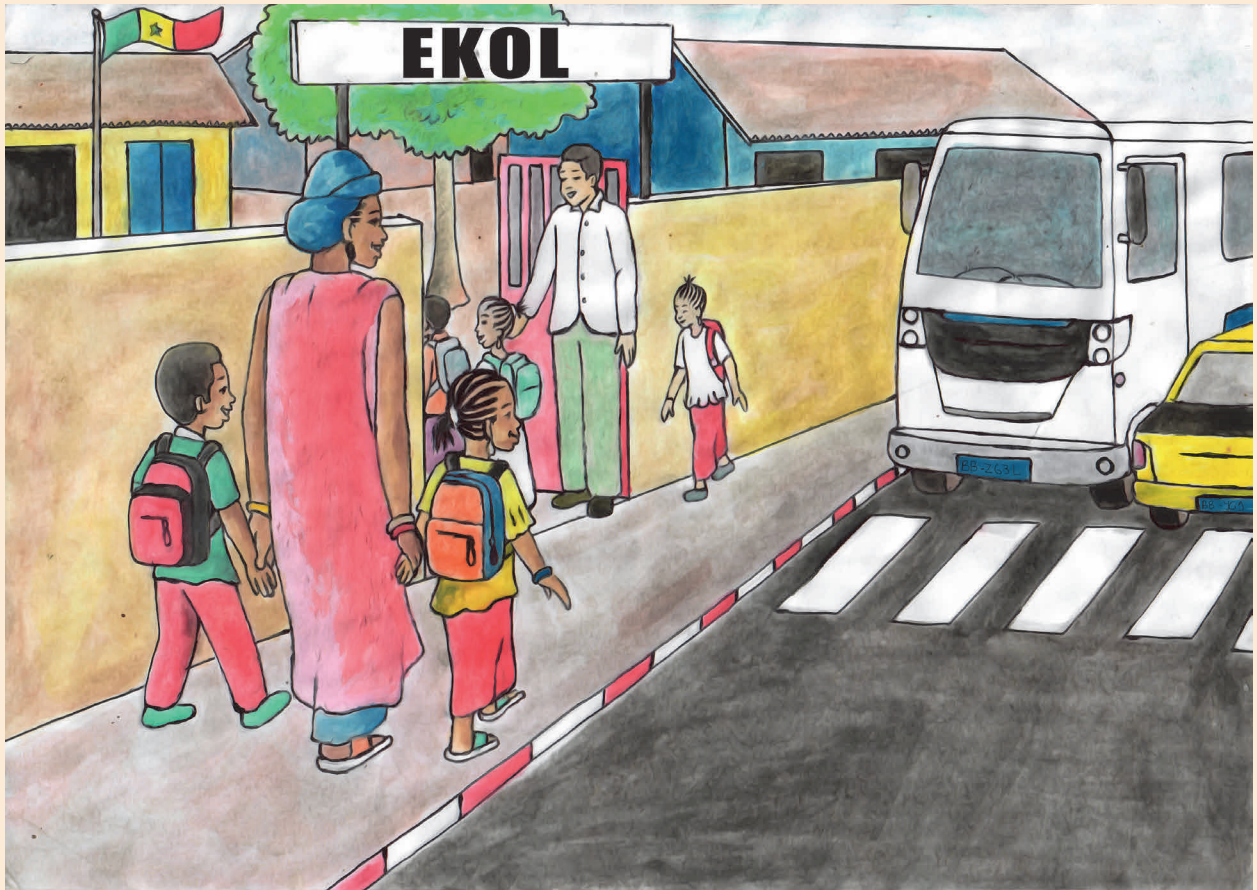
★	ŋaay	ŋosaa	ŋaayi	ŋaayaa
▲	ŋaañeen	ŋalti	mbayanŋ	ŋoob
■	lanŋ	ŋateen	layonŋ	ŋot
●	ŋaañi	danŋ	ŋuura	ŋaad
♥	ŋata	ŋoofoox	ŋaf	ŋut

- ★ Waa nqaad'ina ñiroox mol ndun a yoqu.
- ▲ Yaa da ndetaa, xa caatan pis den a feg.
- Ngaska Maye a ñaaya ndaxar ne, a ñoofoox na naaq ake.
- Waa yoqna na saate faa a ñareel a ñaarwaa.
- ♥ Pis ne mbayan ñatu fambe le Sanj.

- ★ Rend koy, Laamu suptee a yan ale. Taxar ñol ke kam iit godee den. O ñool o ñol ole na xooxteel a yan ale. Ndiig a sutoox a yan ale ee yan a mucaa kaaf ke.
- ▲ Xooxna a yan mosee ñeerin a kaleera yaam kaa geeroogel ndap. Yaal mbind a geerangaa ndap, a yiid no njan o ngaay too ñaaykee ñaayaan. Yennooxi, ngomb a anda biram mbuyukuun.

Bes fa mberaand a cang

Xaye ekol fee kaa wetaa. Rend, owe na kalaas See Pee. A ndokoox toki mosu, ya' den a dimle'a a den da ngendan saak den. Ta dam a Sanu no bay, o ndeɓ onqe a far maana, da sagaa na ekol faa. Ye da ndetaa, mboɓ ne a njalaa rek, leek-leek sax da ngimaa : in we ndakwaa ekol ! ekol a weta !

Ye da matiidna ekol, da nga' xa tebandoong xa mayu. Den fop da ndok na ekol fee. Muse Ture, Dirikteer fee na ekol fee, a gara ndax ta dalin a den. Ye xa caac' axe a mbadiidna no donmaax ole no kalaas ne, da cok a Madam Jalo, meetar fa ndew fee. Ta dalin a den fo muuyaxum. Xa caac' axe koy, o laaw den a dal.

Ya'den a simin a Madam Jalo, a jamsa'oor fo ten baa baatin, a dalfo asoox mboɓ ne.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

far : ref, fod o saax o lakas

dalin : fadin, xetoox, moofin

dal : yaadood

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

ekol

fop

den

da ndok

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

sagaa

jamsa'oor

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

njalaa

ndok

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuup ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

muse, yong, matiid, wetaa, ekol

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti samandaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of, too doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- An rokiidu no ekol ne ?

A toon ale :

A : Qaariit den

B : Ya' fo xa ðeen

C : Maag den

2- An na dalnaa xa elew axe ?

A toon ale :

A : Kelfa ke den

B : Dirikteer fee

C : O madam ole

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xar mboɓ ne mbi'ogu ye da ndetaa ekol ?

A toon ale :

A : njalaa, ngimaa

B : mbolaa, ɗufaa

C : loolaa, mbuqaa

2- Na xar ya'den a dimle'u den ye da ndetaa ekol ?

A toon ale :

A : No waaj den

B : Na tokax toki den

C : Na qendan saak den

Niiri falay fee, o bind na kaye'of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xar atu mboɓ ne njalaa, ngimaa na fat ale ekol ?

A toon ale :

A : Kaa yaakaar o nga' yoon den

B : Toki ke den kaa mos

C : Kaa njeg saak qas

2- Ekol a weta, na xar xa caac' axe inooru' ?

A toon ale :

A : No mbuud

B : No wakaas

C : No ngulook

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- Mboɓ ne mbidaa na koɓ ale.

2- Ya' den a yoonna den boo no ekol naa.

3- Ekol mayee fo xa teɓandoong.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene too o yipafoox na kaye'of o hiic' ole yoonna fo nitaal ne.

1- Xa elew axe owey ndetaa ekol

2- Xa elew axe ndokaa kam ekol ne.

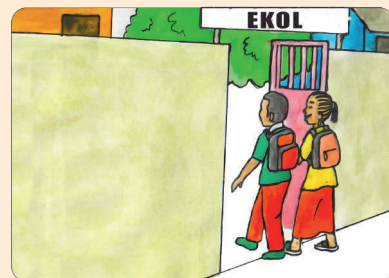
3- Elew ke owey no mbind ne.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no falay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Ñaay o fog

Na fugaaw fee faafna, in fa baa'esiin, kaa i ndet'u Fatik no ngulook no ñiy tokoores. Ye i nqaadaa no feet olaa, baa'es ee i ñap a Njemu, feetik a faap-tew Nafi. Ye i mbadiidna mbind naa, xa tebandoon axaa soom ndeefu no maax olaa. Da ndalfo ngooyik a faap-tew Nafi :

- Faap-tew ! Faap-tew, Nafi yoow !

Faap-tew Nafi a dalfo fadiid, a muuy'oox, ee :

- Nuun de, nu mbetaxam ! Foog'iim a kar nuun.

Baa'es ee :

- Ndigil oo, ndaa kaa i ndeef meen soom, simniidong.

- Aca boog, mbadyo na ndok alaa boo ñootnoox. Um lay mbof ne da ndamanaam a cek ale um jawankaa nuun a put. Ya'es ee :

- Heey, ha'aa de ! I yongkee.

- Nu yongkangee, nu ñislooxin. Nu ndetangaa njawtin maalo fa cek fa mbelu.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

fap : reef o mbiñ, xot a fat a lakas
mbetaxam : ngar to nu yegliraam
faafna : refatna a cinj

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

i ndeef

soom

meen

kaa

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

fadiid

mbadyo

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

þisloox

dam

c. Um sut

Suti o ðelem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

ngulook, feetik, ndet, yong, andid

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti samandaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of, to doon teen o hiic' ole na toon ale yoon na fo ten.

1- An naa rokiidaa no mbind ne ?

A toon ale :

A : Pis ne

B : O tew

C : Wiin mayu

2- Xar refu kam mbind ne

A toon ale :

A : Wiin, a cek fo tol

B : Wiin, daaf fo xa paam

C : Rew, maak fo xa caac'

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- A mban ngulook ne a reefu ?

A toon ale :

A : Feedefaak

B : faaf na faafna

C : faaf na faafna

2- An i soƴu mbind faap-o-tew ye i mbadiidna ?

A toon ale :

A : Goor we

B : O yaal mbind ne

C : Mboƴ ne soom

Niiri falay fee, o bind na kaye'of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiƙ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xa yeng xa podnum i mbiyu a Njemu ?

A toon ale :

A : Xa yeng xa naxaq

B : Bes fa ndakwiidu

C : Ñaal leng

2- No ngulook an i ndetu ?

A toon ale :

A : o maag'in

B : O maasir'in

C : O yoon'in

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- Faap-o-tew a loola ye ta fadiidna.

2- Faap-o-tew a ɗaaya ye ta ga'na a in.

3- Faap-o-tew a y'ufa a farakoox a in ye ta fadiidna

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiƙ ole yoon na fo nitaal ne.

1- Xa caaƙ axe kaa ndaxaa a cek ake.

2- Xa caaƙ axe ndama a cek ale.

3- Xa caaƙ axe a ƴisiida a cek ale.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no falay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caƴ a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe to bek yiifof apaax no xa toq axe.

Aniwerseer fee Mbaalu

Xaye refu aniwerseer Mbaalu, o nqaariit mbaal onqe Mari. Mari a bug o feland bes fee. Ta fokat cegel ke no mbind ne fop : Mbambe, Ndol, fa Jek. A deetik a Mbaab, a layin ta maadiidin. Fop a moofa, ta lay ee :
 - Kaam bug o fiyan a Mbaalu aniwerseerum, nu ndamtaam. Fop a njaab. Da lay a Mari ee ta sut a Mbaalu mbind ne ndax yegkiran. Ye Mari fa Mbaalu a ñaay'lookna, da ndef no pexey. Ye da ngatna, a soŋ fop a yut. Mbaab a gim :

« Ndok o ñisof Mbaaaluuu ! »

Den fop da mbokatoor a ñaamaa xa tim xa pelu xe Jek fa Ndol a ngisik'ina, fo o gaf kaaf ole Mbambe jud'ina. Mbaalu koy, cerum a cuf, ta daay boo.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

feland : fi' kaa taxna ta fel.

njaɓ : yoon fo ke layeena.

yegkiran : andkiran.

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

sut

Mari

Mbaalu

a

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

fokat

maad

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

moof

jaɓ

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

feland, bes, pexey, oto, ñaam

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti samandaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of, to doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoon na fo ten.

1- An Mari damu no xa ßayum ?

A toon ale :

A : Njek

B : Mbaalu

C : Ndol

2- Xar laltu ee aniwerseer xewu meeke ?

A toon ale :

A : O mbaal o ndan onqe

B : cegel mayu ke

C : Xa sondeel axe fo o gaf ole

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- An jegu aniwerseer fee ?

A toon ale :

A : Mbambe

B : Mbaalu

C : Ndol

2- An gisik'u xa tim axe da ñaamaa ?

A toon ale :

A : Jek fa ndol

B : Mbaaḍ fa mbambe

C : Mari fa Mbalu

Niiri fa lay fee , bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiič ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xar atu cegel ke lay a Mari ta sutu fa Mbaalu?

A toon ale :

A : Kaa da mbuuxanin

B : kaa mbugo mbetin

C : Kaa ndaxano'

2- Xar laltu ee cegel ke anda ke Mari xoytina a den ?

A toon ale :

A : A sosana a Mbaalu a kim

B : A ngariida a moof no mbind ne

C : A suta a Mari fo Mbaalu a ndef no pexey

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee.

1- Mari fa Mbaalu sutwee mbind ne.

2- Cegel ke fop njaaḍiidee a Mari.

3- Mbaalu yegee aniwerseer ne ten.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiič ole yoonna fo nitaal ne.

1- Mari fo qaariitum owe ngimaa.

2- O mbaal onqe oxe jangaa ci'it ne ta cooxeel.

3- O mbaal onqe oxe cooxtaa ci'it ke.

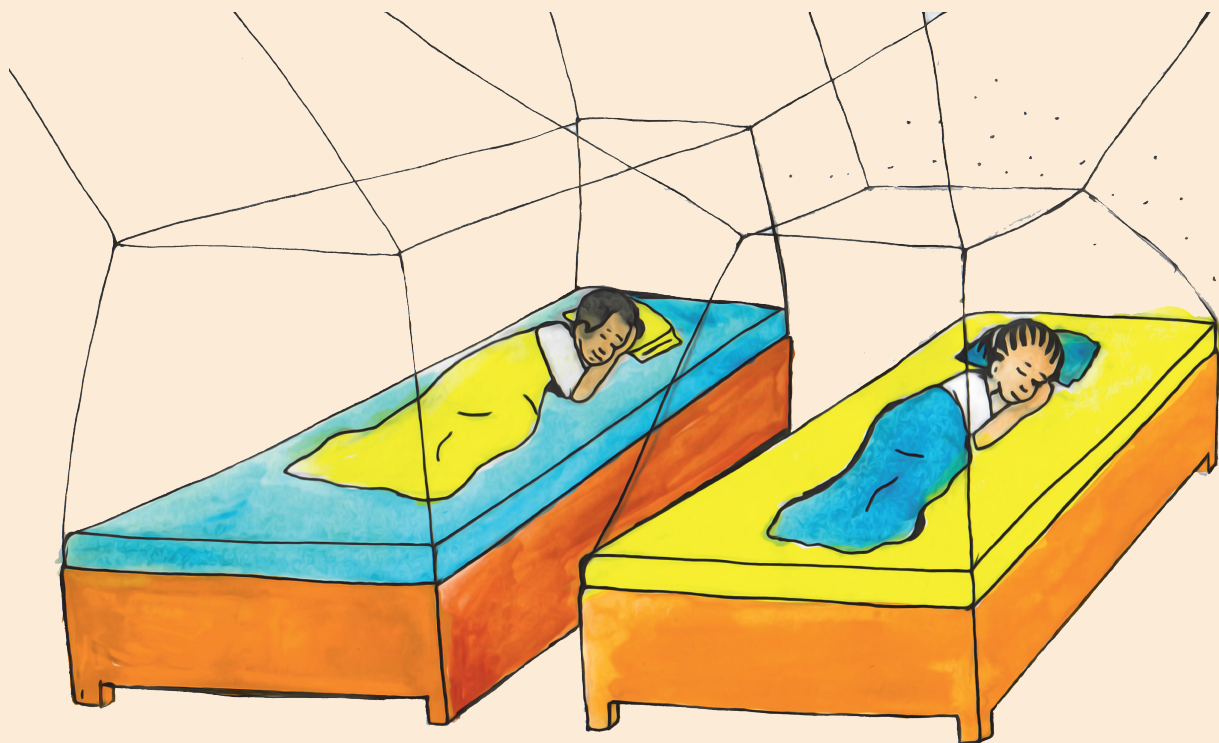
e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no falay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tatak a neew-neew . Jaf luu refna teen fat o xoland xa felem axe fo xa ñuxur axe to bek yiif of apaax no xa toq axe.

A ñox jir-ndiig

Diiboor faana, Mari fa Jame kaa feetik'u a Biram, yaam ñaal tadik key, garee ekol. Da mbadiid no mbind Biramiin, a soɓ Biram jir-ndiig maafun. Ya'um a lay a den ee : “Ba nu cooxin xa ɓay de, jir-ndiig kaa xaɓaa. Mboɓ ne a nomtoox, tiyaa dom a den lool. Ye Mari gatna, a wetandoox a ya'um ke dalna Biram. Tee a anda jir-ndiig yaam a yooba nanaa muse ke a laytan. Sanu a doon ee no kalaas den, Madam Jalo a lala den apaax ne da mbarna mbi' baa muc no jir-ndiig. Ke eetna refu o fagaroox : moytoox foofi a daagaa, leelaa kam mbind ne.

Mari fa Semu a laya ee : wondooxaa kam sanke suupe refu ke na yetwaa no ɓook ke, yaam den na cooxtaa jir-ndiig.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

maafun : wondhun, jirnun

xabaa : inooraa no kiin ret no lakas, damaa wiin mayu

muc : dad, fañ o daaw

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

no

mbadiid

mbind ne

da

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

dalna

yetwaa

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

dom

yooba

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

ɓook, maafun, jir-ndiig, moytoox, yeraa

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaasof, to doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Mam Biram a wondooxu ?

A toon ale :

A : No sar

B : Kam sanke

C : A lanq

2- Xar na widaa sanke ne ?

A toon ale :

A : Buy

B : ñiiñax

C : ɓook

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten

1- An gareeru ekol boo ñaal tadik ?

A toon ale :

A : Biram

B : Mari

C : Jame

2- Xar ya' Biram a fañtu we feetiduuna ?

A toon ale :

A : Da yoon fo ten

B : Da simnin

C : Da lay fo ten

Niiri falay fee , bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Paax kum a feet ale Biram a bisiidu ?

A toon ale :

A : A betandax ke jofna no jir-ndiig.

B : Nqasir fa ya' Biram no mbind ne.

C : Fa lay fa mayu a ndeer den.

2- Xar moy'fu tax xa caac' axe a njeg dom ye da nqaadaa ?

A toon ale :

A : Kaa ñaam eero no mbind na.

B : Kaa ndaxelo' ye da mbadna.

C : Kaa mbug' u nga' a Biram.

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- Jir-ndiig naange xabtaa.

2- Fagaroox moy'fu ndax o gay a xooxof.

3- Buy' na cooxtaa jir-ndiig.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiç ole yoon na fo nitaal ne.

1- O ngeq onqe kaa daanaa kam sanke.

2- Pook ke kaa jataa o ngeq onqe.

3- O ngeq onqe daanee kam sanke.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no falay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew . Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe foo xa ñuxur axe too bek yiif of apaax no xa toq axe.

No mbind dogtoor a ñiiñ

Maad kaa yokoox nqes ne, waagee anddel. O ñek o janoon ole a uut boo a ngid ale uupoox. Ta bisel no mbind dogtoor no ñofu. Da mbadiid, dogtoor fee lay a Maad ta ñaay na taabul ale. Maad a ñeet, a naang kuñaak took a taabul ale. Dogtoor fee layin ee :

- Ba yo'noox ndeba, duqkiim ñiiñ le. Koo yaɓatkaa soom, um ñeet boo and ne ta nandna. Aca koy, yaɓati ondik.

Maad a muuy'oox, a ñeet a dogtoor fee nandna nen kaa layaa ee :

- Ndaw o goor o sadu! O xe muuy'waa sax!

Ta yoorooxin, a wet o don ole a layin ee :

- Jegge solo neene, ndaa a juga ñiiñ laa na sanjariidaa. A wara waadnel ndaa kaam eetkaa bindanin teex kaa mbatinna jir le, a boosand o ñek ole.

- Ta yod' a Maad, a coox a baa'um ordonaas fee.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

anddel : waag o layel an refo
nandna : ne ta ga'noorna
sanjariidaa : a fi' ida nen kaa fotna

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

layin

fee

dogtoor

ta yaɓat

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ñeem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

uupoox

yoorooxin

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ñeem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

ɲaay

ñofu

c. Um sut

Suti o ñeem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

ruus, dogtoor, ñeet, ñiiñ, jir

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, to doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Mam wiin weeke a ndefu ?

A toon ale :

A : No bitik

B : Dispañseer

C : Ekol

2- Xar o njaac' onqe wondooxna a fiyu' ?

A toon ale :

A : Kaa haɓat

B : Kaa loola

C : Kaa falwaa

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten

1- Mam Maad a bise ye ta yokooxna nqes ne ?

A toon ale :

A : Mbind dogtoor

B : No pan oxaa

C : Na koɓ alaa

2- Xar damu a Maad ?

A toon ale :

A : O fud ole na domaa

B : A ngid ale na domaa

C : Ñiiñ le sangkaru

Niiri falay fee , bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Nam Maad a waagu fi' lakas ye dogtoor fe layuuna ta wondoox na tabul ale ?

A toon ale :

A : A waag'a yuf

B : A waag'a fec

C : A waag'a yer foofi

2- Xar baa' Maad a fi' kaa, a inoorangaa men dogtoor fee ?

A toon ale :

A : A xaad fa Maad no mbind naa. B : Xan ta jikik teex ke. C : A bogook.

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- Mbind dogtoor kaa weg.

2- Maad kaa yokoor jir.

3- Maad kaa saɗar.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiɗ ole yoon na fo nitaal ne.

1- Mari kaa laxadaa xoox le ten.

2- Mari kaa borosaa a ñiiñ um.

3- Mari kaa muktooxaa.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no falay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Kalaas nqas ne in

Ekol Fay Daali, me Bure fay fa Mari Fay a njangtaa, calel paax mosu a fi'aa no tafatir ke ta mosna o fogaa.

Kaaga tax boo mayu a mbindaa xa ßiy den maaga.

Ndaayoo xa elew axe a maya boo ndiiki, we no bugna teen fop mbaagatee o ndaaw. Kaaga atu dirikteer'in a maxin kalaas nqas. Rend, mboß ne malel baa mbog, no we ßekeena no kalaas neene. Kom leng, espekter kaa fadiid fo kelfa saate fee, a yoon fo oxe adooxanna we ndimna xa elew axe, fo meer fee, yaam o ndaloor kalaas ne.

Tige a ref'u o ðaay o maak.

Mari fa Bure a mbog no we na teerooxaa kelfa ke.

Kelfa ke ndok no kalaas ne, a moof o mbiñ oleng a njasnoor fa den.

Meer fee a dend fa espekter, fo jaa-jangin we. Den fop, kaa ndoku mosu. Fop kaa faay no ke xewna a kom ale.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

tafatir : etatir

espekter : oxe naa saytooxaa cang ale

teerooxaa : ngetooxaa

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

nqas

kalaas

direkteer

kaa maxin

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof, o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

maxin

teerooxaa

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaas of, o delem ole sufoor na a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

kalaas nqas

oxe adooxan na

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole too bindin na kaye of mbaat na arduwaasof.

espekter, direkteer, meer, muse, arduwaas

II. Um and ke fa lay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of, too doon teen o hiic ole na toon ale yonna fo ten.

1- Xar taxu boo dirikteer a maxin kalaas nqas ?

A toon ale :

A : calel paax

B : elew mayu

C : bind elew

2- Mam kelfa ke a moofu ?

A toon ale :

A : no kalaas ne

B : o mbiñ o leng

C : njasnoor

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne,soo doon teen o hiic ole na toon ale yonna fo ten.

1- Ndax ekol Fay Dali a faaxaa ? Laam xar o layin ?

A toon ale :

A : calel paax

B : bind xa ñiy den

C : xa elew xa mayu

2- An na jangtaa ekol Fay Dali ?

A toon ale :

A : Bure Faay

B : Mari Fay

C : Bure fa Mari

Niiri falay fee, bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten

1- Xar espekter a waafiidu ekol ne ?

A toon ale :

A : ndaloor a kalaas

B : ñeetiid direkter

C : gar kalaas

2- Ndax nu njegaa o day ekol ne ? Yaam xar ?

A toon ale :

A : kalaas lakas jegu

B : ndokwaa mosu

C : ke xew na

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee.

1- Espekter kaa fadiid o ten soom.

2- Espekter fadiidee fo kelfa saate faye.

3- Espekter kaa fadiid fo kelfa saate faye.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of o hiiç ole yoonna fo nitaal ne.

1- Xa caac' axe kaa cooxaa a meer xa caafu xe.

2- Perefe kaa cooxaa xa caac' axe xa caafu xe.

3- Meer kaa cooxaa xa caac' axe xa caafu xe.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe to bek yiifof apaax no xa toq axe.

Bat ne no ßiy onqe Ami

Bat ne no ßiy onqe Faap-tew Ami xaye oo. Ta xes teel, a bogoox baa xool, a puudaroox. O maamaar oxe a biib a maariidin, xa saar xa mosu axaa na melecaa.

Ta rokoox rob basee ndan. Ta fiyanel makiyaas, o ga'angaan wee o gulook. Ta rokoox o yang fo ceq xa per xa tan, fo lonj-lonj, xa ked xa maak.

O nqeq onqe a rokanel tan ßor, a laxasel no pay ndiwe naa jegna a piis a yeeq a mosu. Mbind ne a may muut, o nanaa a kim ake muu fodoona. Xa sar xa yaaju a faapel, ta jeg waa moofna teen. Rew we a mbecaa, a mboxaa, a simataa Ami fo fogum. Da faay lool. Mboß ne fop, Mari, Semu, Wiktoor, Tenij, Menge fa Duuduyiin fop a mboxaa, a mbecaa fa den.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

lonj -lonj : xa qed xa ciig

daay : sawir

mboɓ : xa caac, ngoor ke

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

may

mbind ne

a

muut

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

a biib

a laxasel

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq.

xa maak

mbind

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

mbooxaa, mbecaa, loolaa, njaalaa Simin, jok a njal, fuux

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, to doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

Xar ceq ne Ami fi' te ?

A toon ale :

A : xa libidoor xa yeeq

B : xa per xa tan

C : xa peme'

Anin faayu lool ?

A toon ale :

A : Ami fo foogum

B : o nqeq onqe

C : we ngareer na

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Mam Ami a maaroortu?

A toon ale :

A : salong

B : mbind ne

2- xar ta rokooxu ?

A toon ale :

A : garambubu yeeq

B : basee ndan

C : sip mbulo

Niiri fa lay fee ,bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiɕ ole na toon ale yoon na fo ten

1- Tam wiin we a moof u' ?

A toon ale :

A : a lanq

B : no o sar

C. no a bang

2- Xa taxu bo mbind ne a may wiin ?

A toon ale :

A : Yaam mbind ne kaa jeg nguulook.

B : Yaam mbind ne kaa jeg mbuud

C : Yaam mbind ne kaa jeg bat

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof, lim ne no ñuxur o jofu le yoon na fo falay fee

1- Mbind ne a may muut.

2- Mbind ne maye wiin.

3- Mbind ne jegee o leng.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiɕ ole yoon na fo nitaal ne.

1- Kooraa fee kaa jeg xa ßaak fo a saxal a maak.

2- Kooraa fee jegee xa ßaak ndaa a juga a saxal.

3- Kooraa fee jegee a saxal ndaa a juga xa ßaak xa ciig.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Maam Ndeene Fay

Maam Ndeene Fay refu faap baab Semu fee refna baa Mari fa Bure. O maak o andu adna oo. No ke widna o Njemu andoona ee meen i ngeni, a naanga jeegaa leek-leek ñak o nanoor kam ngendtand. Ndaa mbanu keene xewna, xan a fexey boo fop a but, a bodax took njoktoor. Kaaga taxu boo fop a niiwin, a nananin. Maam Ndeene koy o soldaar o alaateretu a refu, maabkee, jaxaskee wiin. Mbanuu refna, jam no fop a ñaay'aa kam saate fee. A funi' angaa, ta inoox a foftaa a cafum. A soñaa it mboɓ ne ta xettaa yaa da njangkaa.

O ga'angaa maam ndeene o and ee o bodu cen oo fo ke ta jegaa xa kiid 75 xa motu sik. A reefangee o raatamum o deɓ o ran o mosu le, o leng andkoogee ee a seqa wiil ran.

O bone faasum ole ta rokwa muu ta refna fo kaala ne no cokum a fasna geelum.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

njoktoor : lay boo nannoor, jeetaay

funi' : nqes teel, ðiið

geelum : o cigdelum, ne ta fodna

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

jam

ñaay'i

fop

no

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

jaxas

xettaa

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

but

bodu

c. Um sut

Suti o ðelem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

adna, maak, njoktoor, niw, famb

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, to doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten.

1- An xa caac axe ndeftu ?

A toon ale :

A : o puul

B : musee den

C : maam den

2 Xar maam fee a damu no bay um ?

A toon ale :

A : o loq

B : o gut

C : helaar

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten.

1- O maak o nandunum maam Ndeene a refu ?

A toon ale :

A : o fomu tig

B : o andu adna

C : o baagu njom

2- Xar maam Ndeene a ñaay'aa kam saate fee ?

A toon ale :

A : yegil ke na jegkaa

B : xooy wiin we na qooq

C : jam no fop

Niiri fa lay fee, bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoon na fo ten.

1- Nam maam Ndeene a waagu ga'tel kam saate fe ?

A toon ale :

A : o nogoy o siisu

B : o maak o paaxu kam saate

C : o maak o mayu falay

2- Xar o maak o nandu ne maam Ndene a waagu xedanel ?

A toon ale :

A : ta miñ na saate fee

B : ta bisiid teex

C : ta ñaay'ik miñu'

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- O maak oxo na saate fee naangee sutwaa.

2- Maam Ndeene o nogoy o safku oo.

3- O maak oleng refee kam saate fe.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene too yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiç ole yoonna fo nitaal ne.

1- Maam kaa roku ndoki ngoŋu.

2- Maam kaa roku ndoki mbulo fo o maxande pursiiñu.

3- Maam kaa roku ndoki mbulo fo xa ñaaf xa pursiiñu.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Ekol ne Fay Daali kaa jeg a fíng a maak

A fíng taxar tiirim oo, a jeg o saax olaa xooxeena tuufe-duufe.

No gom ole, o jasnoor fo taxar mangu nequ, a njeg yook, too xa mangu xa pooru xe a nand nuu refna. Axe ne kaa mboor baa yenataa. Xa elew axe sax kaa ngisaa den a mbañaa da mbot.

O jelangaa meene, o ga' paapakay ke fo ne da ndeepatiritna no mbed, a njasnoor fo ndaxar limon yiimbil naa a naaq ake saakaa a lanq yaam xa tim axe ten mbursiinat na. Keene a lalit ee foofi ñakee. O moy'angaa gof no nqal onqe a ndeer, no ñamaak, taxar banaana ke oo : dūga den a wanqel yaam a quḡaan. A feem banana owe yaandwaa xaat no puf ake, too a cuut a sutwaa a ndeer a naf ake took.

No saax o lakas ole, xa saar tuufe-duufe ndefu ma. I njega ma karoot, nawe, supome fo batañsa fo manta sax.

Tuufe-duufe ke, a ngisange, kaa njikooxeel no kope ne na ekol fee. Mari, o keegeek halal' in, na sutaa xaaliis, kaa damtiteena ñaamand ole ekol ne.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

jasnoor : faamir fo ten
nequ : mayu daaf
wanqel : gasel fo xa ßay

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

a fing

taxar

jega

ale

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

lalit

yaandwaa

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq.

gof

duga

c. Um sut

Suti o ðelem ole wareerna fog no yuß ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

taxar, maam, xoox, fing, tuufe-duufe

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, to doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xar widu a fing ale ?

A toon ale :

A : taxar

B : daaf

C : dara'

2- Xaliis fee no tuufe-duufe ke mam a jofaa ?

A toon ale :

A : no ñaamand ole ekol

B : no tikoarik ke no xa elew axe

C : kaa jikteel cegel

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoonna fo ten.

1- A naaq ake no limonj ne xar a mbiyaa ?

A toon ale :

A : kaa ñolwaa

B : kaa mbotaa o ndang o ndang

C : kaa saaka a lanq

2- Xar na sutwaa a ndeer na naf ake no banana ne ? A toon ale :

A : a cuut

B : pid mayu

C : fuloor teɓ

Niiri fa lay fee ,bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoon na fo ten.

1- O njiriiñ o lakas onqum a fíng ale jeganu ekol ne ?

A toon ale :

A : Tiif ke yoogwaa teen

B : Elew ke a ñootnooraa kam

C : A ɓisiid xaaliis fee ekol ne a xembanteel

2- Lakas kum tuufe-duufe ke a mbaagu mbi'tel ?

A toon ale :

A : A ci'el xa elew axe

B : A njawel no ñaamand ola ekol

C : A cooxel a dirikteer fee

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- A fíng ale kaa gof ekol ne.

2- Ekol ne jegu a fíng ale.

3- Musee ke na ndufaa tuufe-duufe ke.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiɗ ole yoonna fo nitaal ne.

1- A fíng ale a juga a coor a fak papakay.

2- A fíng ale a coor a leng papakay a jegu.

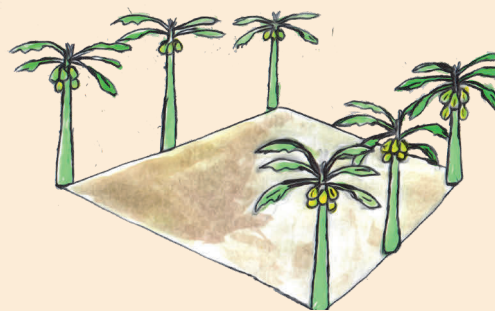
3- Papakay ke na fíng ale mbi'lee a coor.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu'

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew . Jaf oluu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiif of apaax no xa toq axe.

Na gaaraas xa boto xe

O feet refu Tabaski. We mbarna inoor fop o Ndakaaru a njof kofu a mbi' o nqetkuuna na gaaraas xa boto xaa. Bure fa Mari we ngar'ina wakaas o Ndakaaru, owe moofa no biis ale naa beeraa Fatik. A jeg'a xa cofand xa mayu : o Ndar, Kawlax, Kees fa Sigicoor. Yuuy'ufin yoq we a ndoon xaat took xa boto den paal pagkeer kaa inoor'ina kam saax le, a njikwiid'el o Ndakaaru.

Coow le xe kur : xa lool axe no paal ke a mbokatoor fo riir le na xa boto xe.

Kene a mbudneel, a soŋ Waana a cungaa yaal den a njeg o woto.

Aparanti ke o we nqooytaa o saax oluu refna, a fagaa bagaas took xa boto xe. Xa korne no waa na ñofandwaa a tet too njegee maa ndeefna, a nanooxaa.

Pasil muum a mbokatoor a mbid bagaas den, a ñofandooxaa o njeg o oto ndax a ndet. Jijikax xa lonet, rob teŋ, a sarbet fo tikoarik lakas o we mbidaa ndeer we mbug na o ñaay'ik.

Xa ŋiy xa faq axe in, coono fee fo a sumaan ale fañtee den da sawir, too a ñofandooxaa a tet ale a sinig.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

njof : ndet
kur : a may lool
beeraa : reefaa

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

woto

cungaa

o

Kaa

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ñeem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

inoor

cofand

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ñeem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq.

mbudneel

njeg

c. Um sut

Suti o ñeem ole wareerna fog no yuuf ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

bagaas, riir, ñaay'ik, oto, matiid

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, too doon teen o hiic' ole na toon ale yonna fo ten.

1- Nam mene a ne'e ?

A toon ale :

A : Ndakaaru

B : dispañseer

C : gaaraas

2- Mam Mari fa Bure a ndefu ?

A toon ale :

A : paam o oto le

B : kam a bis ale

C : fiif ne

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yonna fo ten.

1- Paal ke na loolaa xar a mbiyeel ?

A toon ale :

A : kaa mbudneel

B : kaa mbareel

C : kaa cungaa xa ñiy den

2- Xar wiin we a ñofandooxanaa ?

A toon ale :

A : a pudax

B : a tet

C : a ñaaclax

Niiri fa lay fee, bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoon na fo ten.

1- Ke xewna gaaraas xar a waagu bisiid a ndeer ñaañaay' we fo aparanti ke ?

A toon ale :

A : Simnir

B : o dabax

C : nqasir

2- Nam wiin we a mbi'kaa paal ke ?

A toon ale :

A : Kaa ngudkaa den

B : Kaa mbarkaa den

C : Kaa ngaykaa den

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee

1- O njaac' refree na gaaraas fee o Ndakaaru xane.

2- Wiin we kaa mbaajaa Tabaski ne refna o feet.

3- O oto leng refree no gaaraas fee .

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene too o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaas of o hiic' ole yoonna fo nitaal ne.

1- Mbaal nen xa can xa magnu xe oxey kam o oto le.

2- Mbaal nen xa can xa magnu xe oxey took o oto hoŋu le.

3- Mbaal nen xa can xa magnu xe oxey duga oto le

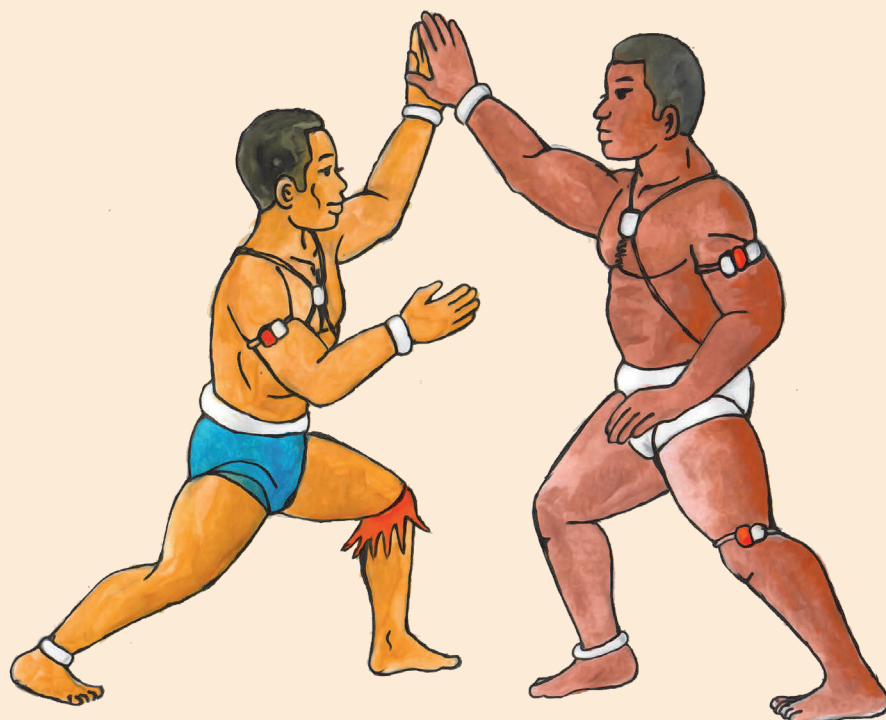

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew . Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Mbir kaamiir

In we ndokkaa no ngool setaambar, calel ke na xa qol axe a mbaajooxa lool. Waxtu ke no Papat ke geenooxa. Xa caac' axe na dik ane yoon fo maag den a mbuudid. Pir mayu a inoor no caate ke mbidna meen, a mbindooxiid no daraapoo le njom ne Ñaaxar. No weene Ndiig a fogu. A Tukaar a inoortiidu. Mbiriir maak oo no njom-ɸuuɓ. Geel fodu a jegu, taa safik. A janga xa taraapoo xa mayu no njom. Faak kirand a war'u maafir fa Jijak oxe seqna o daraapo le Ñaaxar.

Fop a mboog ee Jijak na maafkaa, yaam ne ta moy' ina geenu, a hupo med' a ndik. Ndaa Ndiig faale' ee keene fop. Ye ta leemwina boo y'ut, taxee ta moof. Oxe widaa o lang ole a foftooxaa.

Pir ke a cuug'a na waxtu 6 kirand. Yaa arbitar a fiipna rek, Jijak a jeemo ñaay' tookum. Ndiig a kuucin, yaa ta bugna o let, Ndiig a rok kam a caf akaa, a wondnin a lang.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

mbaajooxa : a wañwa, yoqatee mayu

safik : geenoox apaax

caloore : ke fi'eena a jeg doole, mayeerna oxa fiyuuna

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of.

o ten

daraapo le

o

saqu

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

inoor

guutatir

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

let

maaf

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

daraapo, mbir, leel, maafir, njom

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, too doon teen o hii' ole na toon ale yonna fo ten.

1- We ndefna no nataal ne, xar a mbiyaa ?

A toon ale :

A : A ñoxoraa

B : kaa simniraa

C : a maafraa

2- Xar pir ke a mbi'u ?

A toon ale :

A : Gaa songir

B : kaa mbaamir

C : gaa mbecaa

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hii' ole na toon ale yonna fo ten.

1- Saate fum Ndiig a inoortu ?

A toon ale :

A : Fatik

B : Ñaaxar

C : Tukaar

2- Waxtu fum pir fik ke a ñuugu ?

A toon ale :

A : ñaal ne

B : ndeer o yeng

C : nqes teel

Niiri fa lay fee ,bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hii' ole na toon ale yoonna fo ten

1- Pir ke ngariidna xa bisiidu den ?

A toon ale :

A : bindoox soo foftoox

B : fec soo moof

C : maafrel jang o daraapo le

2- Nam oxo na maafkaa no pir fik ke a fi' keel ?

A toon ale :

A : a cooxel o daraapo le

B : a fakanel a fec

C : kaa gimkeel apaax

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoonna fo falay fee.

1- O daraapo le na bisiidaa pir ke.

2- Pir ke ñaxar soom na mbindwaa no daraapo le.

3- Ndiig kaa fuudiid njom ne Ñaaxar.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene too yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof, o hii' ole yoonna fo nitaal ne.

1- Njom ne kaa may muut fo fuudlaan.

2- Fuudlaan we kaa nqaadaa no pind den.

3- A fat ake kaa may fo fuudlaan.

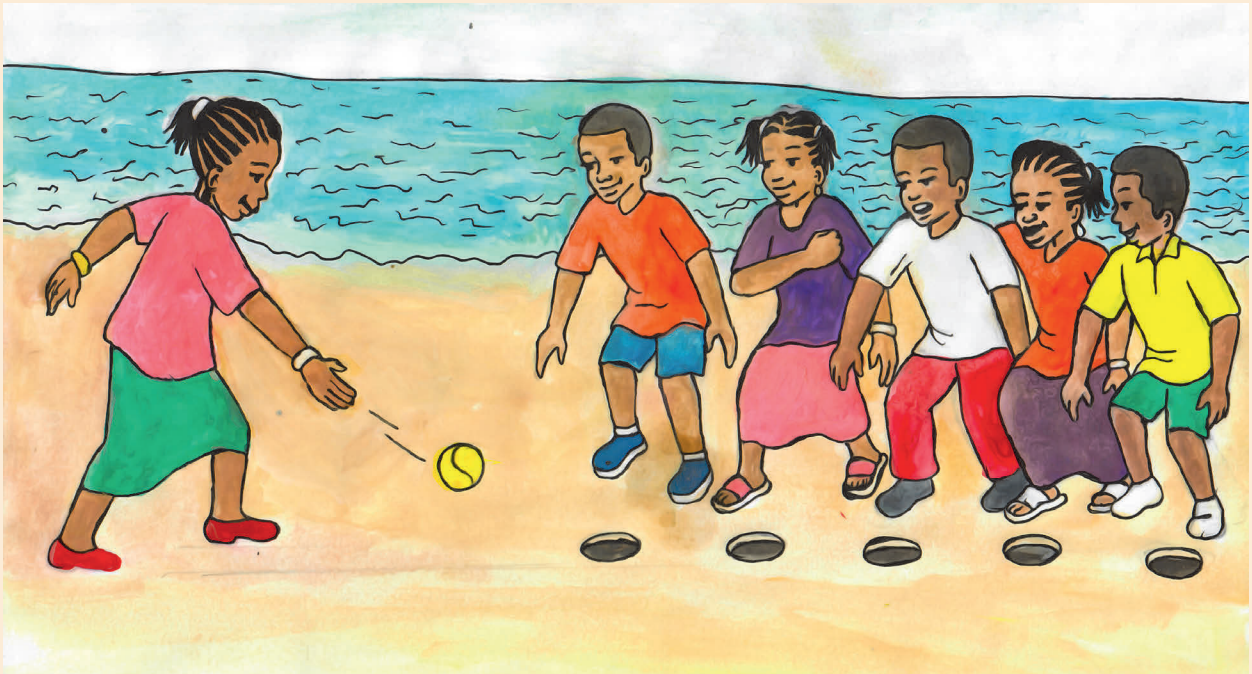
e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Mbof ne kaa nan wiin we a layaa fanas « semb o maag » too andiran. Tkoor Kumax a lalgandaa den ne ta fi'teel.

Tikoarik ke :

- O kupe de6 o yelefu ndax gaañkee ñaanas we.
- Podne na semb xarɓaxay a kase (akaa mbodna nen ñaanas we).

Ñaanas we :

- Mbaree ngup 10 too oxu refna na den kaa geeninkeel paam a semb.

O miñel ole :

- O miñel ole a waaga eet o geennel (kiis 10 boo no 15), mbaat ta ref ne xa poñ axe mbodna (geenoox yaa o leng a daawna xa poñ axe ngeenneena : 4, 5, 6, 7).

A ñaaçnoof ale :

- Gas a semb akaa yaacna nqood, a ndeepatir too aluu refna seq gon no ñaanas.
- Dendand a semb ake fo miir naa danganna meetar 10. Geenoox maa fadna meetar 5 soo de6 o kupe le farafa semb ake.
- Jang o kupe le debeena na sembof.
- Jeem o room o ñaanas o leng.
- Jeem o dad, o kupe rokangee na sembof, ndik o roomel, soo dalfo yuf duqik miir ne.
- Jeem o gis o bal ole wo'it, soo wo na warkataa de6 jagand na semb ake.
- Bek o ngac na semb, mbanu o kupe le rok na teen.
- Oxe dadna ref oxe hupidna a kac na sembum, yaa fa ñas fee a yutna.

Nu cūta ! Aca yo !

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

lalgandaa : laltaa ne ta wattaa, jangin

dendand : doon oxene paam no xaana

jagand : deɓ ta jof me ta xotaa

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

duqik

yuf

ne

miir

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

gas

rok

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

ɓek

dad

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole to bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

semb, miir, gas, ɓol, ɲas

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, too doon teen o hiic' ole na toon ane yoonna fo ten.

1- Mam fa ɲas ale xewtaa ?

A toon ale :

A : Na koɓ ala

B : paam o maag

C : no maax ekol

2- An o jeemkaa o room ?

A toon ale :

A : O leng no ɲaangas we

B : a kac ake

C : a semb ake

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- An andeeru fa ɲas « semb no maag » ?

A toon ale :

A : goor maak we

B : rew we no mbind ne

C : mboɓ ne

2- O kupe le deɓange mam a waru xotin ?

A toon ale :

A : me no ɲaɲas we

B : farafa semb ake

C : no miir ne

Niiri fa lay fee, bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoon na fo ten

1- Mboɓ ne xar a mbugu ke da lalgandeel ?

A toon ale :

A : A mbetandookin ekol

B : A mbindin na kayee ke den

C : A andin, a mbaagno mbi'

2- Lakas wum na mbogkaa no fa ɲas fee referna mboɓ ne ?

A toon ale :

A : we da ɲastaa

B : ya' ke den

C : genar we no saate fe

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoon na fo falay fee.

1- O kupe deɓ o yelefu na ɲasteel.

2- We na ɲasaa d'ik soom a ndefaa.

3- O leng nee y'ufaa no fa ɲas ane .

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur a xene to o yipafoox na kaye'of o hiiɗ ole yoonna fo nitaal ne.

1- Deɓi o bal ole kam a semb ale.

2- Deɓi o bal ole a lanq.

3- Deɓi o bal ole oxe o ɲastaa.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

Nam njar a ɓaak a fi'teel

Mari fo qaariitum ndetkee ekol kirand ne. Ta xooy a den no mbind den, soo ya'um fee adwanna mbokatax nen jijikax we na karce ne, a lalgandin ne ta fi'itkaa njar a ɓaak ne ta cooxkaa qaariit ke ten.

Ke ta yoontaa :

Boo bugoona fi njar a ɓaak, nene waro fi' :

- Xa liitar xa faq foofi fo sumu
- 750 garaam a ɓaak
- 150 garaam suukar
- 200 garaam fosis potimeew
- Xa kornet suukar waniye xa 3

Ne ta jalteel:

- 1- Jil a ɓaak ake apaax too watin xa pas axe fop,
 - 2- Laxadoodoo boo xool,
 - 3- Yip 750 garaam a ɓaak ake no bool o xoolu, yip teen foofi fo sumu. Xoof'in kaa fadna kiis 20 ndax xa ɓiy axe a mok,
 - 4- O jang a tuuxir, yo'nin apaax ndax ñaamel ke a mbat,
 - 5- O fid'in, xay'in kaa fadna kiis 15,
 - 6- Baat o fid'in,
 - 7- Bax forand ole no mbif ne,
 - 8- Yip teen 150 garaam suukar fee fa xa kornet xa faq suukar waniye fee,
 - 9- A felangang, o baat teen fosis fee na potimeew axe,
 - 10- Sookoy o bek njar ne kam filisideer fee, too boo cooxan wiin da yerin, fat o yip teen a fak galaas.
- Uh ! ndaw pelu !!!

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

adwan : ref no xoox le

yoontaa : fi'eel fo ten, fokatteel

a tuuxir : a teex a teɓ alaa na yo'niteel

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem a xeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

no

njar ne

ɓeki

filisideer

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

jalteel

watin

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq.

sumu

ɓaat

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuufɓ ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof :

geenu, suukar, ɓaak, fid, njar

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal na a fofna

'Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, too doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Xar ga'o no samandaal ne ?

A toon ale :

A : O pot o doone took a taabul

B : O kaas o doone took a taabul

C : Xa kaas xa toone took a taabul

2- Xar xa kaas axe a yipu ?

A toon ale :

A : Xa kaas axe kafe yipu

B : xa kaas axe njar ɓaak a yipu

C : Xa kaas axe fassaɓ a yipu ?

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiɗ ole na toon ale yoonna fo ten.

1-A tuuxir ale xar refu calel um ?

A toon ale :

A : kaa yo'niteel a ßaak ake nqooy'eena

B : Kaa doonel took a beñwaar ale

C : Sukur fee ta moknaa

2- An ya' Mari a adwanu ?

A toon ale :

A : Jijikax we no puuru ke

B : jijikax we no car ke

C : we na njikwaa kerem

Niiri fa lay fee ,bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoon na fo ten.

1- Qaariit ke Mari a ngarangaa xar da ndefan kan ?

A toon ale :

A : ßasil um

B : fañ um

C : genar um

2- Xar qaariit ke Mari ngenartikeel ?

A toon ale :

A : maalo fa mbelu

B : njar baak

C : a yer buwasonj

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoon na fo falay fee.

1- Ya' Mari kaa jangnan ne njar a ßaak a fi'teel.

2- Mari kaa bugo bis njar ne qaariit um.

3- Mari soñee ya' um mbind ne.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiç ole yoon na fo nitaal ne.

1- Sagi tame fee o geek ke yoqna no baak le.

2- Jangi tame fee o sid baak le.

3- Sagi tame fee took baak le.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xoland xa felem axe fo xa ñuxur axe to bek yiif of apaax no xa toq axe.

Nam waxtu niirteel ?

Bure fa Mari kaa lay a tokoor den ta jangin a den ne waxtu a niirteel :

- O montar kaa jeg limel teepatirtu na 1 boo 12, a jeg xa piic.
- O fiic o leng ole kaa xoc, a ñof a ñaac. Ten refu o fiic ole no kiis ke.
- O fiic o lakas ole, kaa jigid itam, ndaa ten moy'u magin. Ten refu o fiic ole no kiis ke. Jaf luu ta fadna no ñee' leng, ta ref kiis 1.
- O fiic o dadkandeer ole, kaa magin taa raɓ. Ten refu o fiic ole no baxtu ke.
- Ke kiis, fo kiis, fo waxtu a mbogna.

Kiis 1, kiis 60 a fofu. O fiic ole no kiis ke a inoorangaa na 12, a ñaay' bo a numtiid na 12, ta ref kiis 60. Waxtu 1, kiis 60 a fofu. Ten o fiic ole no kiis ke a yufaa yaa ta inoorna na 12 baa dakwiid na 12.

- Xa piic axe fop mbogu me da nqotaa yaa da ñaay'aa. Limel ne o fiic ole no baxtu ke a jooxna, ten refu limel ole naa cooxtaa waxtu fee fadna. O fiic oleene a refangaa ndeer limel fik, ole faruuna took naa laykeel.

Boo o limaa kiis ke, ñee' nuu refna, kiis 1 a refu. O fiic kiis a fodangaa no limel, ta xawrandeel fo 5. O fiic ole a fadangaa na 12, o and ee waxtu fada.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

ndeeptir : oxuu refna reef no lakas

mbogna : ke refna a ndeer den

dakwiid : numtooxiid, baat o gar me inooroona

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

ndaa

magin

moyu

ten

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

fadiid

faruuna

2- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o ðelem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

ñaay'

raḅ

c. Um sut

Suti o ðelem ole wareerna fog no yuḅ ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

fic, kiis, kiis, meḁ, waxtu

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, too doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1. An refu no nataal ne ?

A toon ale :

A : o maak fo xa caac' xa faq

B : o tew fo caac' xa tew xa faq

C : maam fo rew d'ik

2. Xar refu mbaamir wiin we ?

A toon ale :

A : o taablo

B : o montar

C : ordinaateer

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Nam lime no montar a ndeepatirtu ?

A toon ale :

A : No 5 boo na 12

B : No 1 boo na 12

C : No 1 boo na 60

2- Ndeer ñeeɗ fo ñeeɗ kiis podnum a refu ?

A toon ale :

A : kiis 5

B : kiis 60

C : kiis 1

Niiri fa lay fee, bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiic' ole na toon ale yoonna fo ten

1- Xa piic xa podnum ndefu no montar ?

A toon ale :

A : xa piic xa tadaq

B : xa piic xa faq

C : xa piic 12

2- Oxum moyu miñ ndeer waxtu, kiis fo kiis ?

A toon ale : :

A : kiis

B : waxtu

C : kiis

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoon na fo falay fee.

1- Tokoor den kaa jikan a den o montar.

2- Mari kaa xedaa a tokoor um o montar.

3- Mari fa Bure kaa jangaa a niir o montar.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiic' ole yoonna fo nitaal ne.

1- Deeti apaax lim ke no montar ole wo.

2- Humi apaax o montar ole wo.

3- Wikti o montar ole wo boo ta xupaa.

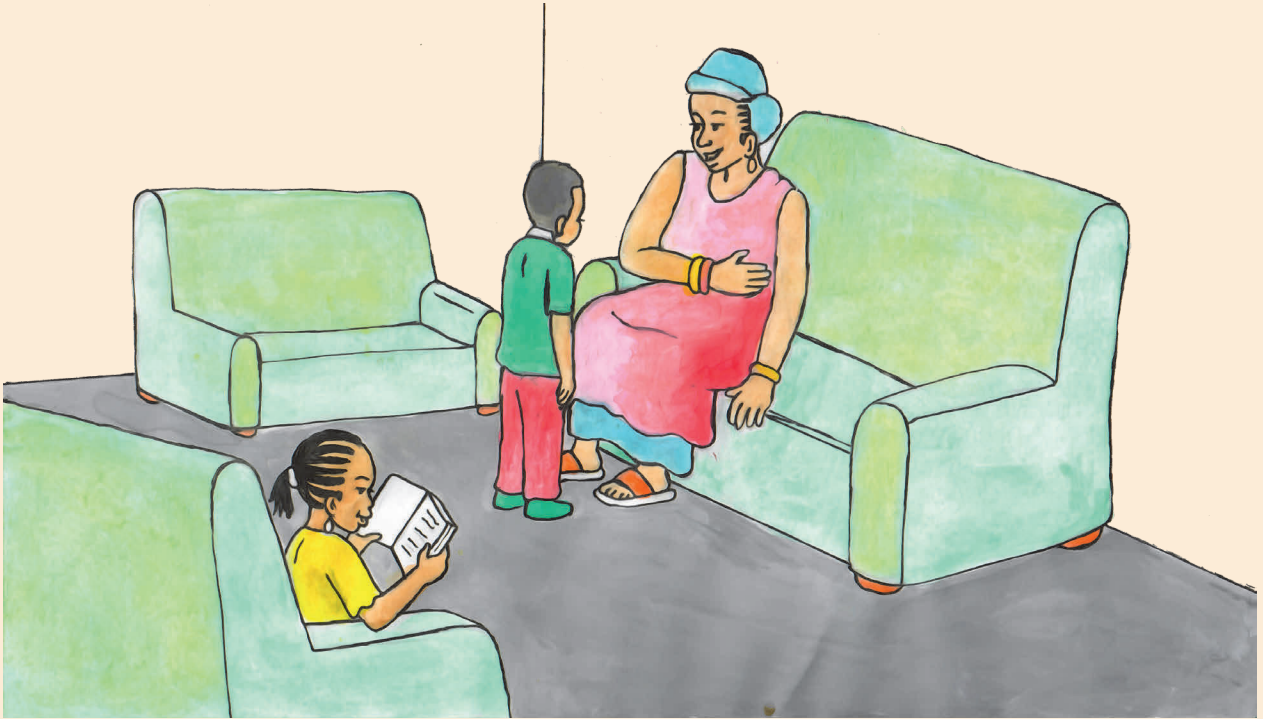

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiif of apaax no xa toq axe.

A pesooroo ale warna o elew

Ye wiin we nju'ooxna baa cut, Yaa Faatu Seen kaa xooy a Bure, a asan ndax ta and ne ta warna fesoora booo oleng yafkiran. Ta layin ee :

O elew o faax, kaa war o bug we ndimuuna, a niiw a den, nen o njaac o njofu. O bugangaa ref o elew olaa fop a mbugna, koo war o :

- Mer o teel o inooxaa, bogoox, sooc a ñiiñof apaax, soo roku toki qoolu.

- Seqaa kili cangir ekol motu, nen a safe, a kaye, fo calir lakas ke, fop o geekan apaax no mbind naa. A fiyangaan, boo waajaa a tet ekol, niidkee, refkiro maaga waafaa. Yaaga koy, tigoo-tig, dooneen me ta jegeena, moy'taa koy kirand, boo waajaa wondook.

- Kam saate itam, gend faapof fa ya'of, fat o fi' a den paap fo yaay; gend maagof fo xa tebof, fat o fi' a den maag fa xa te6.

- No ekol naa, fat o niiw yoonof fop, niiw itam meetarof goor fo rew.

- Fañ o fefar fo'oy fo wiin we, fañ o ga'atinooxaa, a hebwoo sax o doonel oxaa moy'na waag a cang na kalaas ne.

- Fiyaa o ndan too wootwaa yaq ke fop a mbogna, mbaat ta ref tig no lakas.

Soo koy, o refaa no ndigil too sad o safik teen, too kuu layoona o fi'in.

Lamit fo piyel

A felem a yoobeer ake

motu : kaa doyna
gend : waa podna xa kiid
wootwaa : moytooxaa, fiyaa ke bugeena

I. Um tekit

a. Um sos xa ñuxur

Xoti xa felem axeeke o waag o xemband o ñuxur ole na kaye'of mbaat na arduwaasof.

seqaa

Naangi

motu

calir

b. Um andid

1- Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole fogna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq :

niidkee

gend

2 - Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof o delem ole sufoorna a tekit fo o leng no we ndefna a lanq.

ondan

safik

c. Um sut

Suti o delem ole wareerna fog no yuuf ole too bindin na kaye'of mbaat na arduwaasof.

faax, pesooroof, niw, moy'na, muuru

II. Um and ke falay fee a fofna

a. Um and ke nitaal ne a fofna

Deeti nitaal ne, bindi lim ne no laamit ne na kaye'of mbaat na arduwaas of, to doon teen o hiiɕ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- Mam Bure fa Mari ndefu ?

A toon ale :

A : Maax ole ekol

B : kam mbind ne

C : kam kalaas den

2- Xar Bure fiyaa ?

A toon ale :

A : Kaa niiraa

B : kaa mbindaa

C : kaa nangilwaa yaa Faatu

b. Um doon

Niiri falay fee, o bind na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no laamit ne, soo doon teen o hiiɕ ole na toon ale yoonna fo ten.

1- O bugangaa ref o elew olaa fop a mbugna, xar waro seqaa kili ?

A toon ale :

A : xa ñaaf xa nogoyu

B : toki todku

C : cangir ekol motu

2- A pesooroof alum waru o elew o faax na ekol ?

A toon ale :

A : niw yoonof fo meetarof

B : y'ufaa mu refna

C : layaa kam kalaas

Niiri fa lay fee ,bind na kaye'of mbaat na arduwaas of lim ne no laamit ne soo doon teen o hiiç ole na toon ale yoon na fo ten

1- Xar refu calel Bure boo yaa Faatu a asan kene ?

A toon ale :

A : Bure kaa jangnaa

B : Bure kaa jikwaa

C : Bure kaa jangaa ekol

2- Mam Bure waru seq a pesooroof apaax maa refeerna ekol ?

A toon ale :

A : kam ßasil um

B : no xa siir axaa

C : na qooq

c. Um jil

Bindi na kaye'of mbaat na arduwaasof lim ne no ñuxur o jofu le yoon na fo falay fee.

1- Yaa Faatu kaa bug Bure ref o elew o faax.

2- Bure anda ke o elew o faaax a warna fi.

3- Kene daawree fo a pesooroof no elew.

d. Um fokat

Niiri xa ñuxur axene to o yipafoox na kaye'of mbaat na arduwaasof o hiiç ole yoonna fo nitaal ne.

1- Dimle'i yoon we wo.

2- Dimle'i wiin nogoyu we.

3- Baa dimle o leng.

e. Um lay ke damuuma

Layi ke damoona no fa lay fee.

III. Um niir a ñofu

Niiri falay fee a caf a tadak a neew-neew. Jaf luu refna teen fat o xooland xa felem axe fo xa ñuxur axe too bek yiifof apaax no xa toq axe.

